

5. Опанащук М. Концепція єдиної системи ... України // Мистецтво та освіта. – 1998. – № 1. – С. 2.
6. Попиченко С. С. Розвиток теорії дошкільного виховання в Україні (кінець ХХІ – початок ХХ ст.) – Умань : РВЦ “Софія”, 2009. – С. 83-84.
7. Русова С. Націоналізація дошкільного виховання // Світло. – 1912. – № 4. – С. 15-26.
8. Свєнтицька М. Х. Наш дитячий садок. – 3 кн. : Свєнтицька М. Наш детский сад. – М., 1913.
9. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. пос. / за заг. ред. З. Н. Борисової. – К. : Вища шк., 2004. – С. 262-402.
10. Adorno T. W. Ästhetische Theorie, 1970.
11. Baumgarten A. G. Aesthetica, 1750 bis 58.
12. Cohen H. Kants Begründung der Ä., 1889.
13. Iser W. (Hg.): Immanente Ä. – ästhetische Reflexion, 1966
14. Schiller Fr., Hoffmeister K. Briefe über die ästhetische Erziehung des Menschen, 1975. Briefwechsel mit Körner, T. 2, Kapitel 8, S. 4

ВОРОБЕЛЬ М. М. Естетическое воспитание как важный фактор гармонического становления ребенка-дошкольника.

В статье дана характеристика эстетики и эстетического воспитания, представлено его толкование разными украинскими и зарубежными педагогами, психологами, философами. Исследовано влияние эстетики на эмоционально-эстетическое развитие ребенка-дошкольника и обосновано потребность дошкольного воспитания в эстетическом воспитании ребенка. Определены пути использования немецкого дошкольного воспитания в отечественное дошкольное познавательное образование.

Ключевые слова: эстетика, эмоционально-эстетическое развитие, эстетическое воспитание, ребенок-дошкольник, гармоническое развитие личности, Германия.

VOROBEL M. M. Aesthetic education as a factor of the balanced development of a preschool child.

The current article characterizes the aesthetics and aesthetic education, various interpretations of its meaning introduced by the Ukrainian and foreign pedagogues, psychologists and philosophers. It investigates the influence of aesthetics on the emotional-aesthetic development of a preschool child. The need of preschool children in aesthetic education was substantiated. The ways of introduction of the German preschool educational experience to the native preschool educational field were determined.

Keywords: aesthetics, emotional-aesthetic development, aesthetic education, preschool child, balanced development of personality, Germany.

Гринюк С. П.
Національний авіаційний університет

**ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКА ЛІНГВІСТИЧНА ПОЛІТИКА:
ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ**

У статті йдеться про тенденції та шляхи впровадження лінгвістичної політики на європейському континенті. Розглянуто цілі, принципи та практичні кроки втілення мовного планування у Європі. Загальноєвропейська лінгвістична політика аналізується як суспільно-політичне, так і соціально-педагогічне явище, спрямоване на стимулювання багатомовності та полікультурності мовної освіти в країнах ЄС.

Ключові слова: мовна політика, мовні проекти у Європі, мультилінгвізм, лінгвістичне різноманіття.

Створення єдиного освітнього простору розглядається сьогодні як основа економічної і політичної єдності та культурної взаємодії. До того ж, освіта постає не тільки як вид пізнавальної, культуротворчої та соціалізуючої діяльності індивіда на певному етапі його життя, проте як і неперервний процес, в основі якого лежить ефективна комунікація, що виступає, з одного боку, як необхідність забезпечення економічної конкурентоспроможності, та взаєморозуміння націй – з другого. Таким чином, однією із найважливіших соціально-політичних задач Європейського Союзу та реалій європейського континенту сьогодення є “моделювання” плюрілінгвального та плюракультурного “громадянина Європи”.

Метою статті є об’єктивний аналіз цілей, принципів, шляхів здійснення загальноєвропейської мовної політики та визначення концепту “моделювання” плюрілінгвального та плюракультурного “громадянина Європи”.

Історично так склалося, що Європа являє собою континент, сформований з невеликих, незалежних етнічних держав. Підґрунтям на шляху до досягнення єдності між членами об’єднаної Європи стало підписання Європейської культурної конвенції (1954 р.) та створення Європейської економічної співдружності (1957 р.). Радою Європи було не лише укладено двосторонні культурні конвенції між членами Ради, але і впроваджувалася політика загальних дій, яка була спрямована на захист і сприяння розвитку європейської культури в цілому.

Втілення загальноєвропейської лінгвістичної політики є, без сумніву, суттєвою складовою загальної політики у сфері освіти, як в аспекті вирішення економічних та соціальних задач, так і в підтримці демократичного громадянства та відчуття причетності до “Європейського дому”. Статтею 22 статуту Про фундаментальні права людини в ЄС зазначено, зокрема, наступне: “Мова – самий безпосередній вияв культури; це – те, що робить нас людиною та те, що надає кожному з нас сенсу ідентичності” [10, с. 13].

Найстарішою континентальною міждержавною організацією, яка більш ніж сорок років активно працює у сфері мов, підносить європейську культурну спадщину та підтримує розмаїття національних особливостей, головним чином, у освітній сфері є **Рада Європи**. Під егідою Ради Європи між країнами-членами укладено ряд двосторонніх угод, спрямованих на підтримку та розвиток загальноєвропейського культурного простору. У контексті мовної політики Рада Європи закликає здійснювати послідовну політику навчання мов та налагодити чіткий взаємозв’язок між рідною,

офіційною та іноземними мовами, таким чином враховуючи внутрішні та зовнішні чинники розвитку загальноєвропейського простору. Як зазначено в статті 2 Європейської культурної конвенції, країни-учасники беруть на себе зобов'язання усіма засобами заохочувати вивчення своїми громадянами мов, історії і культури інших договірних сторін і надання цим сторонам відповідних засобів, які сприятимуть вивченню мови на її території [3].

Для позитивного досягнення та втілення в життя загальноєвропейської лінгвістичної політики Рада Європи чітко визначила цілі, принципи, організацію та шляхи впровадження цього процесу. **Загальними цілями** є сприяння мультлінгвізмові, лінгвістичному різноманіттю, взаємному розумінню, соціальній об'єднаності та демократичності громадян. В свою чергу, до **принципів лінгвістичної політики** Ради Європи належать: вивчення мови усіма; вивчення та викладання мови як динамічного процесу впродовж життя; скоординована, послідовна та прозора система мовної освіти.

Структурними підрозділами Ради Європи, на які покладено функції практичного втілення лінгвістичної політики в загальноєвропейському культурному просторі, є: Департамент мовної політики (Language Policy Department), розташований у Стразбурзі, та Європейський центр сучасних мов (European Centre for Modern Languages) – у Граці. Департамент у Стразбурзі зосереджується на розробці інструментарію та реальних діях щодо виконання положень лінгвістичної політики в країнах, які ратифікували Європейську культурну конвенцію. Місія Центра в Граці, заснованого у 1995 році, полягає у впровадженні стразбузького інструментарію та у стимулюванні інноваційних підходів у загальноєвропейській системі освіти. Спільною стратегічною ціллю є випереджаюче підвищення ефективності практик навчання і вивчення сучасних мов та покращення професійної підготовки педагогів-мовників

На виконання своїх стратегічних функцій Департамент мовної політики Ради Європи за період з 1989 р. по 1996 р. виробив директиву **“Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання”** (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – CEFR). У листопаді 2001 р. Рада Європи рекомендувала використання CEFR для створення національних систем оцінки мовної компетенції [1, с. 17].

CEFR – всебічно описовий проект, який не лише відображає застосування мови, проте пропонує інструментарій з викладання та вивчення мови, в ньому містяться основні положення сучасного підходу до навчання нерідним мовам на різних освітніх рівнях і в різних умовах. Проект подає загальну основу для розробки програм, учбових планів,

підручників, іспитів, навчальних програм для вчителів в рамках європейського виміру; проект, який дозволяє різним дійовим особам, залученим до процесу планування, забезпечення та оцінювання розвитку мови і мовного уміння, скеровувати та зосереджувати свої зусилля. Це проект, який визначає рівні мовної компетенції на різних етапах вивчення мови, який дозволяє здійснювати оцінку мовної спроможності та сприяє діяльнісно-орієнтованому підходу до вивчення мови в Європі. CEFR стосується не однієї конкретної мови, проте ідеї мов як такої.

Найбільш вдалим впровадженням підходу, запропонованим у проекті CEFR, є розробка **ELP (European Language Portfolio)** – Європейського мовного портфелю, який був запущений в дію протягом Європейського року мов (2001 р). Він відображає позицію Ради Європи, зважаючи на різноманіття культур та їх співіснування, і є засобом заохочення мультилінгвізму та міжкультуралізму через інтеграцію трьох елементів:

1. Мовного Паспорта (описує міжкультурний досвід навчання).

2. Мовної Біографії його користувача (включає інформацію лінгвістичного та культурного досвіду, який набувається в межах формального освітнього контексту та поза ним).

3. Досьє (оцінює спадщину мови або мов) [2, с. 6].

Фактично, документ відображає підсумки багаторічної роботи експертів країн-учасниць Ради Європи над різними аспектами проблем вдосконалення викладання і вивчення іноземних мов. У ньому подається опис системи рівнів володіння мовами, що вивчаються та інструкція, яка дозволяє людині визначити ці рівні. Виконуючи роль практичної реалізації загальноєвропейських концепцій, Європейський мовний портфель покликаний в умовах сучасної інтеграції європейських країн [2, с. 8]:

– по-перше, впроваджувати в практику перспективну освітню ідеологію в сфері вивчення іноземних мов;

– по-друге, розвивати і підтримувати зацікавленість кожного у вивченні мов впродовж життя;

– по-третє, озброювати того, хто навчається, надійним і загальнодоступним інструментом для визначення своїх досягнень у володінні іноземними мовами та подальшого удосконалення своїх знань та умінь;

– по-четверте, надати учителеві можливість оцінювати рівень досягнень кожного учня в оволодінні іноземними мовами та вносити у випадку необхідності корективи у свою викладацьку діяльність;

– по-п'яте, забезпечити людині соціальну мобільність у рамках єдиної Європи.

Таким чином, концепція мовного портфелю дає можливість

розширювати межі навчального процесу за рахунок включення в систему оцінювання досягнень тих, хто навчається, в аутентичному міжкультурному безпосередньому і опосередкованому навчанні. Запропонована у ньому шестирівнева система володіння мовою повністю відповідає загальноєвропейським стандартам та є надійною основою для розробки єдиних вимог для сертифікації мовної підготовки учнів. Останнє у поєднанні з освітніми стандартами створює передумови для формування в країні єдиного освітнього простору та задоволення усіх освітніх в контексті лінгвістичної політики Ради Європи. ELP дозволяє конкретизувати цілі навчання іноземним мовам і, відповідно, краще організувати навчальний процес, вчить аналізувати навчальний процес спільно з учителями, виходячи із самооцінки того, хто навчається, його потреб та мотивацій; корегувати зміст навчання, знаходити індивідуальний підхід до кожного. Перспектива цього документа очевидна, оскільки його застосування самим природнім чином ставить учня, його міжкультурний та комунікативний досвід на чолі всього навчального процесу [5, с. 13].

Таким чином, мовний портфель поряд з педагогічною виконує і соціальну функцію. Останнє означає, що в умовах єдиної Європи кожен може при собі мати документ, в якому зафіксовано і документально затверджено той чи інший рівень володіння іноземною мовою та претендувати у випадку його пред'явлення на отримання роботи чи освіти, наприклад, в країні, мова якої вивчається.

Ще одним кроком на шляху до єдиної Європи став розроблений у жовтні 2003 року Департаментом мовної політики Ради Європи **Посібник(Статут) мовного іспиту згідно із стандартами CEFRL (Manual for relating Language Examinations to the CEFRL)**, який допоможе користувачам описати сферу охоплення іспиту, процедур керування та аналізу; співвіднести результати іспиту зі встановленими CEFRL рівнями [7].

Зовсім нещодавно Департамент пустив у хід **Автобіографію міжкультурних зіткнень (Autobiography of Intercultural Encounters)**, яка наразі опробовується членами-державами ЄС. Вона була розроблена як форма стимулювання міжкультурного діалогу, який змушує тих, хто навчається, критично розмірковувати про міжкультурний досвід тобто зіштовхуватися з людьми з іншої соціальної групи [8]. Додатком до Автобіографії є **Примірник-фасилітатор (Facilitator's Guide)** з детальними поясненнями, включаючи модель міжкультурної компетенції та вказівки щодо застосування цього інструментарію.

Крім цього, Рада Європи здійснює довготривалі перехресні європейські проекти, які зосереджуються на передачі демократичних

цінностей молоді та підготовку їх до проживання в полікультурній та багатомовній Європі, зокрема:

I. Сучасний мовний проект (Modern Language Project), цілями якого є:

– стимулювати мультилінгвізм в широких масштабах, заохочуючи всіх європейців набувати рівня комунікативних здібностей багатьма мовами та продовжувати вивчення мов впродовж життя;

– урізноманітнювати спектр мов за вимогою та встановлювати відповідні цілі для кожної мови;

– поліпшувати освіту і практику вчителів-мовників та стимулювати комунікативні методології, в центрі котрих знаходиться той, хто вивчає мову [6, с. 11].

II. Мовна політика полікультурної та багатомовної Європи (Language Policies for a Multilingual and Multicultural Europe (1997-2000)) – проект, який покликаний:

– допомагати національній адміністрації просувати мультилінгвізм і полікультурність та підсилювати громадську свідомість стосовно ролі мов у викарбовуванні європейської тотожності;

– розвивати ідеї, підходи і стратегії, які стимулюють лінгвістичне розмаїття та покращують якість мовної освіти;

– стимулювати вивчення іноземної мови з самого початку навчання, доносячи до кожного учня обізнаність про європейську лінгвістичну і культурну різноманітність;

– розвивати в подальшому і застосовувати загальноєвропейський інструментарій для планування і оцінки вивчення мови, взаємного розпізнавання кваліфікацій та координації політики;

– детально розробляти інструментарій і координувати підрозділи, які розробляють та впроваджують модульні курси;

– розвивати і надалі міжкультурний вимір у мовній освіті [6, с. 12].

Значним досягненням Ради Європи в успішному втіленні лінгвістичної політики стало проголошення спільно з Єврокомісією 2001 року як **Європейського року мов**. Це була досить вдала спроба переконати європейців у свідомій необхідності та потребі розвивати компетентність у декількох мовах [6, с. 11-12].

І наостанок, зусиллями Ради Європи створюється документ (**“Компетенції”**), в якому буде сформульована загальна політика мов навчання тобто йдеться про інтегроване викладання навчальних дисциплін та іноземних мов. Крім цього, планується до загального проекту мов навчання інтегрувати інші мови, які присутні у просторі освіти і, таким чином, матеріалізувати ту роботу, яку веде Відділ мовної політики Ради Європи.

Політичні інституції ЄС, зокрема Єврокомісія, повністю підтримують позицію Ради Європи, заохочуючи та стимулюючи вивчення мов усіма представниками об'єднаної Європи. “Мови знаходяться у серці європейського проекту: вони відображають різні культури і водночас є ключем до розуміння цих культур”, – вказано в одній із доповідей Єврокомісії.

Мовна освіта та мовна компетентність визначені офіційними цінностями та суттєвою складовою європейської культури. “Єдність у різноманітті” – це девіз Європейського Союзу, який розглядає багатомовність як позитивну якість, а не як суспільно-історичний тягар. В одному лише Європейському Союзі 23 офіційні робочі мови, хоча більшість документів не перекладено на всі 23 мови. Фактично, Європейський Союз застосовує французьку, німецьку та англійську мови в ролі “процедурних” мов та перекладає документи на інші європейські мови за потребою.

З таким надзвичайним лінгвістичним розмаїттям в межах ЄС, а часто і в межах однієї країни, реальне втілення концепції мультилінгвізму виступає як життєва необхідність для європейців. Комісар ЄС з мультилінгвізму Леонар Орбан, зокрема, зазначив наступне в одній зі своїх доповідей: “Мови і мультилінгвізм – невід’ємна частина розширеної Європи. Ми усі належимо до Союзу, який високо цінує своє різноманіття, яке і є європейським, незважаючи на різноманітність. У цій різноманітній Європі, мови – мости, які дають нам можливість спілкуватися один з одним, розуміти культуру один одного, розбудовувати спільні для нас цінності” [9]. Серед основних напрямків втілення лінгвістичної політики в багатомовній Європі можливо виділити наступні:

1) стимулювання мультилінгвізму та забезпечення спроможності громадян розмовляти щонайменше двома іноземними мовами, окрім рідної;

2) активне заохочення та стимулювання свободи вибору своїх громадян стосовно рідної мови, незважаючи на націленість ЄС на політичну та економічну інтеграцію;

3) виховання у громадян ЄС відчуття своєї належності до загальноєвропейської спільноти, а не лише до своєї окремої країни-члена.

Саме ці базові принципи знайшли своє втілення у рішеннях Барселонського самміту ЄС стосовно лінгвістичної політики, зокрема було зазначено: будь-яка дитина в ЄС має вивчати щонайменше дві іноземні мови з раннього віку. Такий підхід передбачає вивчення як мінімум двох іноземних мов з раннього віку і повинен стати частиною діяльності установ шкільної, професійно-технічної та університетської системи освіти ЄС.

На шляху впровадження лінгвістичної політики з боку політичних

структур ЄС, зокрема Єврокомісії, теж реалізуються конкретні кроки, зокрема щорічне проголошення в двох європейських столицях т.з. **Днів культури** з метою привернути увагу до культурних надбань певного географічного регіону. Іншим дієвим заходом реалізації загальноєвропейської лінгвістичної політики є організація т.з. **Європейського дня мов**. Цей захід покликаний забезпечити всебічну підтримку процесам мовного розмаїття, що панує у сучасній Європі, стимулювати мультилінгвізм і, разом з тим, зацікавити європейців вивчати мову своїх сусідів. Як результат такої діяльності, зростання ваги лінгвістичної політики позначилося і на структурі самої Єврокомісії. Якщо раніше вона знаходилася у сфері відповідальності комісара ЄС з питань освіти, тренінгів, культури та мультилінгвізму, то 1 січня 2007 р. створена окрема посада комісара Єврокомісії з мультилінгвізму.

Сприяння вивченню іноземних мов вже давно стало окремим напрямом діяльності Єврокомісії, яке носить назву **“Політика у сфері навчання іноземним мовам”** (Language Learning Policies). Крім цього, першою усеосяжною програмою, спрямованою на досягнення цих цілей, стала програма **Lingua**, уведена в 1989 році.

Ефективною відповіддю Єврокомісії на заклик Європейської ради і Європейського парламенту щодо поглиблення лінгвістичної політики став **План Дій “Сприяння вивченню іноземних мов і лінгвістичної різноманітності 2004–2006”**, який концентрувався на трьох стратегічних напрямках: вивчення іноземних мов впродовж життя, поліпшення викладання іноземних мов, створення сприятливого середовища для вивчення мов. План дій включав 47 конкретних пропозицій впровадження впродовж 2004–2006 років. Відповідно до нього проводилися загальноєвропейські наукові дослідження, конференції, семінари і інформаційні кампанії, присвячені мовним проблемам; спонсорувалося відвідування студентами курсів мовної підготовки; надавалися гранти учителям іноземних мов і т. п. План дій став імпульсом до конкретних кроків у напрямі реформ освітніх систем країн-членів ЄС [4].

Також для сприяння вивченню іноземних мов були значно розширені програми Socrates і Leonardo. У їх реалізацію було інвестовано близько 150 млн. євро, що на 66% більше в порівнянні з 2000–2002 роками. Був також реконструйований мовний портал “Європа”. Загалом мовна політика стала однією з пріоритетних у нових програмах ЄС на 2007–2013 роки.

Сучасна лінгвістична політика в країнах ЄС має на меті сприяти мультилінгвізмові, лінгвістичному різноманіттю, взаємному розумінню, соціальній об'єднаності та демократичності європейської спільноти за рахунок принципів вивчення мови усіма, вивчення та викладання мови як

динамічного процесу впродовж життя, а також шляхом розвитку скоординованої системи мовної освіти. Враховуючи значення лінгвістичної політики для розвитку держави й суспільства, її вагомість в умовах глобалізації, вивчення зарубіжного досвіду допоможе підвищити в Україні ефективність підготовки вчителів іноземних мов.

Використана література :

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Гальскова Н. Д. Языковой портфель как инструмент оценки учащегося в области изучения иностранных языков // ИЯШ. – 2000. – № 5. – С. 6-11.
3. Режим доступа : <http://eua.cu.edu.tr/Files/EuropeanCulturalDeklarasyonu>. European Cultural Convention. 1954.
4. Режим доступа : http://ec.europa.eu/education/policies/lang/policy/index_en. The European Commission's Action Plan for language learning and linguistic diversity. 2003.
5. Waldemar Martyniuk. Relating language examinations to the Council of Europe's Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). – Strasbourg : Language Policy Division, 2005. – P. 9-18.
6. Jose Manuel Vez. Multilingual Education in Europe: Policy Developments. Porta Linguarum. – 2009. – № 12. – P. 7-24.
7. Режим доступа : http://www.coe.int/T/DG4/Linguistic/Manuel1_EN.asp#TopOfPage
8. Режим доступа : http://www.coe.int/t/dg4/linguistic%5CAutobiogrWeb_EN.asp
9. Режим доступа : http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/index_en
10. Charter of Fundamental Rights of the European Union. – Official Journal of the European Communities, 2000. – 22 p.

ГРИНЮК С. П. *Общеввропейская лингвистическая политика: пути внедрения.*

В статье речь идет о тенденциях и путях внедрения лингвистической политики на европейском континенте. Рассмотрены цели, принципы и практические шаги воплощения языковой политики. Общеввропейская лингвистическая политика анализируется как общественно-политическое, так и социально-педагогическое явление, направленное на стимулирование многоязычности и поликультурности языкового образования в странах ЕС.

Ключевые слова: языковая политика, языковые проекты в Европе, мультилингвизм, лингвистическое многообразие.

GRYNYUK S. *Language Policy in Europe: Ways of Implementing*

The article is about tendencies and the ways of implementing the linguistic policy on the European continent. The aims, principles and practical steps of putting into practice the language planning in Europe are examined. The European linguistic policy is analyzed both as the sociopolitical so the sociopedagogical phenomenon which is directed to stimulate multilingualism and plurilingualism in the European Union.

Keywords: language policy, language projects in Europe, multilingualism, linguistic variety.